

6. Сухомлинський В.А. Об умственном воспитании // Ред. кол.: Н.Д.Ярмаченко. – К.: Рад.школа, 1983. – 224 с.
7. Ткачук Т.А. Спілкування як чинник психічного розвитку людини // Психологія. Збірник наукових праць НПУ ім. М.П.Драгоманова. Випуск 3. – К., 1999. – с. 80-84.
8. Ткачук Т.А. Радість пізнання // Дошкільне виховання. – К., 2002. – № 9. – с. 10-11.

References

1. Arystova L.P. Aktivnost ucheniya shkolnyka. – М.: Pedahohyka, 1988. – 138 s.
2. Bazovyi komponent doshkilnoi osvity v Ukraini. – К.: Red. zhurn. «Doshkilne vykhovannia», 1999. – 60 s.
3. Ladyvir S.O., Stadnyk H.A. Rozvytok piznavalnoi aktivnosti ditei u protsesi yikhnoho spilkuvannia z batkamy. Psykholohiia: Resp. nauk. metod.. – К.: Navch. knyha, 2000. – 140 s.
4. Lvova Yu.L. Tvorcheskaia laboratoria uchytelia . – Moskva , 1985.
5. Psykholohiia: Pidruchnyk / Za red. Yu.L.Trofimova. – К.: Lybid, 2001. – 560 s.
6. Sukhomlynskyi V.A. Ob umstvennom vospytanyu // Red. kol.: N.D.Iarmachenko. – К.: Rad.shkola, 1983. – 224 s.
7. Tkachuk T.A. Spilkuvannia yak chynnyk psykhiчного rozvytku liudyny // Psykholohiia. Zbirnyk naukovykh prats NPU im. M.P.Drahomanova. Vypusk 3. – К., 1999. – s. 80-84.
8. Tkachuk T.A. Radist piznannia // Doshkilne vykhovannia. – К., 2002. – № 9. – s. 10-11.

Лякишева Анна, Мозоль Валентина. Развитие познавательных интересов старших дошкольников как научная проблема. В статье приведены теоретическое обобщение и новое решение проблемы развития познавательных интересов детей старшего дошкольного возраста, которое оказывается в раскрытии сущности и особенностей проявления этого феномена, исследование факторов влияния на его развитие. Выявлены критерии (инициативность, самостоятельность, продолжительность интереса во времени, любознательность и заинтересованность) и уровни развития (активный, относительно активный, пассивный) познавательных интересов у детей дошкольного возраста.

Ключевые слова: интерес, познавательный интерес, дошкольники, критерии интереса, уровне развития познавательного интереса.

Lyakisheva Anna, Mozol Valentine. Development of cognitive interests of senior preschool children as a scientific problem. The article presents a theoretical generalization and a new solution to the problem of the development of cognitive interests of children of the senior preschool age, which appears in the disclosure of the essence and peculiarities of the manifestation of this phenomenon, the study of the factors of influence on its development. The criteria (initiative, independence, duration of interest in time, curiosity and interest) and levels of development (active, relatively active, passive) of cognitive interests in preschool children are revealed.

Key words: interest, cognitive interest, preschool children, criteria of interest, level of development of cognitive interest.

Стаття надійшла до редколегії 06.12.2018 р.

УДК 37.094(477)«18»(045)

Сергій Марчук, Ірина Чемерис
Луцький педагогічний коледж (Луцьк)

ГУМАНІЗМ, НАРОДНІСТЬ ТА ПРИРОДОВІДПОВІДНІСТЬ – ВИЗНАЧАЛЬНІ ПРИНЦИПИ ПЕДАГОГІЧНОЇ СИСТЕМИ К. Д. УШИНСЬКОГО

У статті науково обґрунтовано основні положення виховної системи К. Д. Ушинського – гуманізм, народність, природовідповідність. З'ясовано шляхи їх реалізації, визначені у психолого-педагогічних працях видатного педагога. Доведено важливість концептуальних положень педагогічної системи К. Д. Ушинського в контексті сучасного освітнього середовища, адаптації їх до нових потреб шкільної практики сьогодення. Важливою є думка К. Д. Ушинського, що народ є справжнім захисником батьківщини, успіхом її благ і досягнень, носієм найвищої людської якості – гуманізму.

Ключові слова: К. Д. Ушинський, гуманізм, народність, природовідповідність, принцип, педагогічна система.

Постановка наукової проблеми та її значення. Сучасною метою освіти є всебічний розвиток людини як особистості та найвищої цінності суспільства, її талантів, інтелектуальних, творчих і фізичних здібностей, формування цінностей і необхідних для успішної самореалізації компетентностей, виховання відповідальних громадян, які здатні до свідомого суспільного вибору та спрямування своєї діяльності на користь іншим людям і

суспільству, збагачення на цій основі інтелектуального, економічного, творчого, культурного потенціалу Українського народу, підвищення освітнього рівня громадян задля забезпечення сталого розвитку України та її європейського вибору [1, С. 3].

Закон України «Про освіту» визначає найважливішими засадами державної політики у сфері освіти та принципами освітньої діяльності людиноцентризм, гуманізм, демократизм, нерозривний зв'язок із світовою та національною історією, культурою, національними традиціями; виховання патріотизму, поваги до культурних цінностей Українського народу, його історико-культурного надбання і традицій [1, С. 8–9].

Однією з характерних ознак нашого часу є потреба людини та суспільства в моральному відродженні через гуманізм – любов і повагу до людини, до її волевиявлення, до її індивідуального вибору, духовності як рушійної сили прогресу.

У Концепції національного виховання визначено суть основоположних принципів виховання – гуманізації, народності та природовідповідності.

1. Гуманізація виховання – створення умов для формування кращих якостей та здібностей дитини, джерел її життєвих сил; гуманізація взаємин між вихователями і вихованцями, постановка виховання в центр освітнього процесу, повага до особистості, розуміння її запитів, інтересів, гідності, довіри до неї; виховання гуманної особистості, щирої, людяної, доброзичливої, милосердної.

2. Народність – єдність загальнолюдського і національного; національна спрямованість виховання, оволодіння рідною мовою, формування національної свідомості, любові до рідної землі і свого народу, виховання шанобливого ставлення до культури, спадщини, народних традицій і звичаїв, національно-етнічної обрядовості всіх народів, що населяють Україну.

3. Природовідповідність виховання – урахування багатогранної і цілісної природи людини, вікових та індивідуальних особливостей дітей, учнівської та студентської молоді, їх анатомічних, фізіологічних, психологічних, національних і регіональних особливостей [2].

Аналіз останніх досліджень з проблеми. Здійснений нами огляд сучасної психолого-педагогічної періодики засвідчив, що в наукових публікаціях авторами висвітлено різноманітні аспекти теорії й методики виховання школярів на засадах педагогічних ідей К. Д. Ушинського. Вивчення питань основоположних виховних засад у творчій спадщині К. Д. Ушинського займались Г. Васянович (принцип природовідповідності у вихованні), Т. Дорошенко (виховання емоційної культури дитини), Г. Приходько (розвиток ідеї народності) та ін. Проте, на нашу думку, важливим є аналіз концептуальних положень педагогічної системи К. Д. Ушинського в контексті сучасного освітнього середовища, адаптації їх до нових потреб шкільної практики сьогодення.

Мета статті – теоретично обґрунтувати провідні принципи виховної системи К. Д. Ушинського та визначити шляхи їх реалізації, визначені у психолого-педагогічних працях видатного педагога.

Виклад основного матеріалу дослідження. Гуманістичне виховання сьогодні – одне із провідних стратегічних завдань виховання людини, зокрема молоді, незалежно від політичних, етичних та інших відмінностей. Загальний гуманний інтерес сьогодні – збереження життя на Землі, збереження людини. Усе це залежить від моральної свідомості людей, їхніх почуттів, особливо таких, як совість, справедливість, гідність, доброта тощо, а також їхніх вчинків та повсякденної гуманної діяльності.

Відзначимо, що у фундаментальній монографії К. Д. Ушинського «Людина як предмет виховання. Спроба педагогічної антропології» (1862–1870 рр.: перший том надруковано у Петербурзі 1868 році, другий – 1869 році, третій том не завершений, він представлений публікаціями автора в педагогічних журналах) обґрунтовано педагогічну теорію на сучасних наукових засадах. Проблеми загальних основ педагогіки К. Д. Ушинський виклав із позицій фізіологічного, психологічного, філософського, соціально-історичного підходів, чого не вдавалося досягти на той час жодному педагогові. Автор планував видати «Педагогічну антропологію» англійською мовою як одну з найглибших спроб наукового обґрунтування педагогіки, якої не було в усій європейській педагогіці XIX ст. [3, С. 122].

Проблеми виховання гармонійно розвинутої особистості К. Д. Ушинський розглядав у творах «Людина як предмет виховання», «Педагогічна подорож до Швейцарії», «Праця в її психічному і виховному значенні» та ін.

К. Д. Ушинський вважав, що вся діяльність школи повинна бути підпорядкована виховним завданням. «До чого ж і виховання, якщо воно не діятиме на моральний і розумовий розвиток людини? – писав він. – Для чого вчити історію, словесність, усякі науки, якщо це навчання не змусить нас полюбити ідею і істину?» [5, С. 22–23]. «Тільки людина, у якій розум добрий і серце добре, цілком хороша і надійна людина» [6, С. 122].

Виховання, писав К. Д. Ушинський, має виробляти в учнів такі якості, як любов до Батьківщини, гуманність, працьовитість, правдивість, почуття відповідальності, дисциплінованість, естетичне почуття, тверду волю і твердий характер. Усі ці чесноти він розглядав не як ізольовані й такі об'єкти виховання, що самостійно розвиваються, а як сторони єдиного процесу виховання, котрі в цьому процесі, як і в дійсності, переплітаються між собою і обумовлюють одна одну.

Опираючись на принцип народності виховання, К. Д. Ушинський вважав патріотичне почуття найвищим і найсильнішим «суспільним цементам», який «зв'язує людей у чесне, дружне суспільство» [5, С. 431]. «Як немає людини без самолюбства, – писав він, – так немає людини без любові до Вітчизни, і ця любов дає вихованню вірний ключ до серця людини...» [5, С. 160].

Патріот, на думку К. Д. Ушинського, – це людина, яка підпорядковує всі свої особисті інтереси інтересам Вітчизни й народу, яка всі свої сили і знання віддає на благо Батьківщини. «Ми вважаємо виявом патріотизму й ті прояви любові до Батьківщини, які виявляються не в самих битвах із зовнішніми ворогами: сказати сміливе слово істини буває іноді значно небезпечніше, ніж підставити лоба під ворожу кулю, яка, може, пролетить і мимо», – писав К. Д. Ушинський [5, С. 474].

Викриваючи показний патріотизм представників привілейованих станів, він твердив, що тільки трудовий народ є справжнім захисником Батьківщини, успіх її благ і досягнень, носієм найвищої людської якості – гуманізму.

К. Д. Ушинський вважав головним завданням школи виховання в учнів високих почуттів любові й відданості народові. Великого значення в зв'язку з цим він надавав вивченню вітчизняної історії (історії народу, його життя і боротьби в минулому й тепер), вивченню рідної мови, літератури і особливо фольклору. Ушинський писав, що з вуст трудового народу «плеться чудова народна пісня, з якої черпають своє натхнення і поет, і художник, і музикант; чується влучне, глибоке слово, в яке, за допомогою науки і дуже розвинутої думки, вдумуються філолог та філософ і дивуються глибині й істині цього слова...» [6, С. 555].

Вчений прагнув утвердити в школі принципи гуманного виховання. Він писав: «Виховання повинне просвітити свідомість людини, щоб перед нею лежала чітка дорога добра» [10]. Педагог вказував на необхідність такої постановки навчання і виховання, щоб із самого початку розвинути в дітей почуття безкорисливості, скромності й гуманного ставлення до особистості, незважаючи на расу й національність.

Одним із головних завдань гуманного виховання, на думку К. Д. Ушинського, є формування в людини високих моральних якостей – доброчинності, справедливості, правдивості, щирості. Жадова до грошей, зневага до добро, відсутність моральних правил, презирство до думки, любов до манівців, байдужість до громадського блага, поблажливість до порушення законів честі – ось вороги виховання, з якими воно покликане боротися.

Педагог визначив такі шляхи реалізації принципу гуманізму:

- розвиток гуманних рис людини;
- поведінка за правилом: «не роби іншим того, чим ти сам був би засмучений»;
- гуманне ставлення до людей, що нас оточують (тобто таке ставлення, у якому ми визнаємо себе «не вищим і не нижчим від інших людей»),
- привчити дитину проймається душевним станом інших людей;

– ставити себе на місце скривдженого і почувати те, що він повинен почувати [10, С. 21].

К. Д. Ушинський вбачає мистецтво педагогіки у задоволенні однієї з найбільших потреб людини – прагнення до самовдосконалення її душі та тіла з метою стати досконалою людиною. Виходячи з цього положення, педагогіка розглядається автором як найгуманніша наука, головна мета якої – формування душі вихованця. А для цього, на думку педагога, вихователь повинен прагнути знати людину, якою вона є насправді, з усіма її слабкостями і з усією її величчю. Вихователю особливо добре треба знати людину серед своєї сім'ї, наодинці зі своєю совістю, у radoщах і в горі, у величі і приниженні та в інших ситуаціях.

Для виховання гуманності людини, на думку К. Д. Ушинського, недостатньо одного розуму, пізнання. Великий моральний вплив має оточення. Він звертає увагу на формування мотиву поведінки дітей в сім'ї, підкреслює, що здебільшого в сім'ях спостерігаються егоїзм, самолюбство, жадібність у поведінці дітей, що під поняттям «стати людиною» розуміють зовсім інше – вихід у люди, тобто набуття певного становища в суспільстві. Педагог виступає проти формалізму у вихованні гуманних стосунків між людьми.

У статті «Про моральний елемент в російському вихованні» автор радить не говорити дитині про відомі духовні істини, які не знаходять підкріплення в її житті.

Проявом поваги до людини, на думку К. Д. Ушинського, є ставлення до праці. Праці педагог приділяє велику увагу в гуманістичному вихованні. Але працю, яка спрямована на користь, на духовний розвиток людини, працю вільну. Така праця виховує гідність, повагу до людини. Виховання має дати дитині звичку до праці, повагу до людини, яка добре працює. Для цього варто враховувати посильність праці, щоб вихованець зміг подолати певні труднощі на своєму шляху. Вихованцю слід допомогти відшукати працю для душі.

Дослідник спадщини К. Д. Ушинського В. Чернишов у творі «Забуті праці К. Д. Ушинського» (1907), розмірковуючи над вченням педагога про характер виховання спадкоємця російського престолу, підтримує його думку про те, що «виховання повинно приготувати в державцеві людину, яка має християнські почуття, європейську освіту і любов до Батьківщини» [12, С. 6].

У статті «Про народність у громадському вихованні» К. Д. Ушинський писав: «Виховання охоплює людину всю, якою вона є, з усіма її народними й індивідуальними особливостями, – її тіло, душу і розум, – і насамперед звертається до характеру людини; а характер і є саме тим підґрунтям, у якому корениться народність» [8, С. 51]. Наведемо його такі важливі міркування:

– почуття народності настільки сильне у кожного, що навіть якщо загине все святе і благородне, воно гине останнім;

– виховання, створене самим народом і побудоване на народних основах, має ту виховну силу, якої нема в найкращих системах, побудованих на абстрактних ідеях або запозичених в іншого народу;

– народ без народності – тіло без душі;

– у кожного народу є своя особлива національна система виховання, а тому запозичання одним народом в іншого виховних систем є неможливим;

– не можна жити за зразком іншого народу, яким би принадним не був цей зразок, не можна виховуватися за чужою педагогічною системою, яка б вона не була струнка і добре обдуманна [8, С. 106–109];

– шанувати мову: «мова народу є цілісним та органічним його витвором, що виріс в усіх своїх народних особливостях з якогось одного, таємного, десь у глибині народного духу захованого забороненого зерна» [4, С. 76].

Обґрунтування принципу природовідповідності в педагогіці К. Д. Ушинського – це врахування природних особливостей дитячого організму, його вікових, індивідуальних, статевих особливостей у процесі фізичного виховання:

– природа своїми таємними буквами записує в тілі людини всю історію безсмертної душі, і цей дивний літопис передається з покоління в покоління, від батьків до дітей, внукам і правнукам;

– природа повторює в дітях тілесний організм батька і матері в найрізноманітніших комбінаціях (як немає двох листків на дереві, цілком схожих один на одного, так немає двох людей, природні темпераменти яких були б ідентичними);

– розумовий розвиток відбивається на зовнішньому вигляді людини, – моральна сторона його душі теж силкується виявитись у тілі (яка іноді страшна зміна відбувається в зовнішньому вигляді людини під впливом аморального життя);

– характерні риси зовнішності батьків – посмішка, погляд, сміх, міміка, рух, тон голосу, хода, взагалі всі риси, які так багато залежать від виховання, спрямування думок і дій, частіше передаються дітям, ніж грубі особливості обличчя і тіла;

– спадковими є багато хвороб, причини яких приховані глибоко від очей людини: божевілля, каталепсії, нахилу до пияцтва та ін.;

– життя дитини в сім'ї, де душа її отримує перші і найсильніші враження, тільки розвиває далі природжені задатки характеру;

– вивчайте характер ваших вихованців, послуговуйтеся їхніми добрими нахилами, спрямовуйте до добра ті з них, які, залежно від обставин, можуть зробитись добрими й поганими, і викоринюйте, нарешті, ті, які непотрібні (але нелегко знайти такого вихователя, який міг би виконати ці вимоги у великому громадському закладі) [8 С. 99–103];

– у сім'ї природа готує в організмі дітей можливість повторення і дальшого розвитку характеру батьків [8, С. 99–107].

Видатний педагог зазначав: «Ми дуже помиляємось, коли думаємо, що життя дитини в шкільному віці цілком належить школі; ні, школа має тільки невелику частку в тому природному розвитку дитини, на який багато більше впливає час, природа та сімейне життя. Школа не має права втручатися в чужу їй сферу та заважати своїми уроками впливу інших великих вихователів людини: природи та життя» [10, С. 397].

К. Д. Ушинський зазначав, що про особливості дитинства є докладні дослідження, а про особливості юнацького віку їх обмаль. Він подає цікаві наукові спостереження щодо цього віку у статті «Про виховання юнацтва». Для юнацького віку характерними, зокрема, є такі ознаки:

– не слухаються порад, довіряють більше власному незрілому розуму, ніж розсудливості людей досвідчених;

– хочуть послуговуватися свободою, хоча ще не вміють;

– нерозважні, легко впадають у крайнощі, захоплюються, не думають про майбутнє [9, С. 394].

Педагогові потрібно знати особливості переходу від дитинства до змужнілості, що позначені проявами статевої зрілості, народженням почуттів, розумінням особистого піклування про власні інтереси [9, С. 395].

Висновки та перспективи подальших досліджень. Отже, врахування культурних традицій народу та природних, вікових, індивідуальних, статевих особливостей дитячого організму є важливим у роботі педагога. Проаналізовані думки К. Д. Ушинського вказують шлях гуманістичного виховання – виховання поваги до людини, до її праці, моральної волі. Основоположні принципи Ушинського визначають ціннісне ставлення до людей, що виявляється в моральній активності особистості, прояві чуйності, чесності, правдивості, працелюбності, справедливості, гідності, милосердя, толерантності, совісті, миролюбності, доброзичливості, готовності допомогти іншим, обов'язковості, добросовісності, ввічливості, делікатності, тактовності; вмінні працювати з іншими; здатності прощати і просити пробачення, протистояти проявам несправедливості, жорстокості. **Перспективу подальших досліджень** вбачаємо у вивченні вікової періодизації людини в уявленні К. Д. Ушинського та врахуванні її у розвитку, вихованні та формуванні особистості сучасного школяра.

Джерела та література :

1. Закон України «Про освіту» : чинне законодавство станом на 09 лютого 2018 року: Офіц. текст. – К. : Алерта, 2018. – 120 с.
2. Концепція національного виховання. – Київ, 1994. – 24 с.
3. Кравець В. П. Історія української школи і педагогіки. Курс лекцій : навч. посіб. для студ. пед. навч. закл. та ун-тів / В. П. Кравець. – Тернопіль : Тернопіль, 1994. – 388 с.
4. Ушинский К. Д. Родное слово / К. Д. Ушинский // Журнал Министерства народного просвещения. – 1861. – Ч. СХ. – С. 73–95.
5. Ушинский К. Д. Собрание сочинений. Т. 2. Педагогические статьи. 1857–1861 гг. / К. Д. Ушинский ; ред. А. М. Еголин. – Москва-Ленинград : Акад. пед. наук РСФСР, 1948. – 656 с.
6. Ушинский К. Д. Собрание сочинений. Т. 9. Человек как предмет воспитания. Опыт педагогической антропологии. Т. 2 / К. Д. Ушинский; ред. А. М. Еголин. – Москва-Ленинград : Акад. пед. наук РСФСР, 1950. – 628 с.
7. Ушинський К. Д. Людина як предмет виховання (Спроба педагогічної антропології) // Ушинський К. Д. Твори. В 6 т. Т. 4 / К. Д. Ушинський. – Київ : Рад. шк., 1952. – С. 21–454.
8. Ушинський К. Д. Про народність у громадському вихованні / К. Д. Ушинський // Ушинський К. Д. Твори. В 6 т. Т. 1 / К. Д. Ушинський. – Київ : Рад. шк., 1954. – С. 50–109.
9. Ушинський К. Д. Стислий підручник педагогіки / К. Д. Ушинський // Ушинський К. Д. Твори. В 6 т. Т. 6 / К. Д. Ушинський – Київ : Рад. шк., 1955. – С. 237–402.
10. Ушинський К. Д. Твори. В 6-ти т. Т. 2. Педагогічні статті та матеріали до «Детского мира» та «Родного слова» / К. Д. Ушинський ; відп. за укр. вид. Г. С. Костюк, С. Х. Чавдаров. – Київ : Рад. шк., 1954. – 449 с.
11. Ушинський К. Д. Твори. В 6-ти т. Т. 6. Матеріали до третього тому «Педагогічної антропології». Психологічні статті / К. Д. Ушинський ; [відп. за укр. вид. Г. С. Костюк, С. Х. Чавдаров]. – Київ : Рад. шк., 1955. – 616 с.
12. Чернышев В. Забытые труды К. Ушинского / В. Чернышев. – СПб : Сенатская типография, 1907. – 36 с.

References

1. Zakon Ukraïny «Pro osvitu» : chynne zakonodavstvo stanom na 09 ljutogo 2018 roku: Ofic. tekst. – K. : Alerta, 2018. – 120 s.
2. Konceptsiya nacional'nogo vyhovannja. – Kyi'v, 1994. – 24 s.
3. Kravec' V. P. Istorija ukrai'ns'koi' shkoly i pedagogiky. Kurs lekcij : navch. posib. dlja stud. ped. navch. zakl. ta un-tiv / V. P. Kravec'. – Ternopil' : Ternopil', 1994. – 388 s.
4. Ushynskij K. D. Rodnoe slovo / K. D. Ushynskij // Zhurnal Mynysterstva narodnogo prosvshhenyja. – 1861. – Ch. SX. – S. 73–95.
5. Ushynskij K. D. Sobrane sochynenyj. T. 2. Pedagogicheskye stat'y. 1857–1861 gg. / K. D. Ushynskij ; red. A. M. Egolyn. – Moskva-Lenyngrad : Akad. ped. nauk RSFSR, 1948. – 656 s.
6. Ushynskij K. D. Sobrane sochynenyj. T. 9. Chelovek kak predmet vospytanyja. Opyt pedagogicheskoi antropologyu. T. 2 / K. D. Ushynskij; red. A. M. Egolyn. – Moskva-Lenyngrad : Akad. ped. nauk RSFSR, 1950. – 628 s.
7. Ushyns'kyj K. D. Ljudyna jak predmet vyhovannja (Sproba pedagogichnoi' antropologii) // Ushyns'kyj K. D. Tvory. V 6 t. T. 4 / K. D. Ushyns'kyj. – Kyi'v : Rad. shk., 1952. – S. 21–454.
8. Ushyns'kyj K. D. Pro narodnist' u gromads'komu vyhovanni / K. D. Ushyns'kyj // Ushyns'kyj K. D. Tvory. V 6 t. T. 1 / K. D. Ushyns'kyj. – Kyi'v : Rad. shk., 1954. – S. 50–109.
9. Ushyns'kyj K. D. Styslyj pidruchnyk pedagogiky / K. D. Ushyns'kyj // Ushyns'kyj K. D. Tvory. V 6 t. T. 6 / K. D. Ushyns'kyj – Kyi'v : Rad. shk., 1955. – S. 237–402.
10. Ushyns'kyj K. D. Tvory. V 6-ty t. T. 2. Pedagogichni statiti ta materialy do «Detskogo myra» ta «Rodnogo slova» / K. D. Ushyns'kyj ; vidp. za ukr. vyd. G. S. Kostjuk, S. H. Chavdarov. – Kyi'v : Rad. shk., 1954. – 449 s.
11. Ushyns'kyj K. D. Tvory. V 6-ty t. T. 6. Materialy do tret'ogo tomu «Pedagogichnoi' antropologii». Psyhologichni statiti / K. D. Ushyns'kyj ; [vidp. za ukr. vyd. G. S. Kostjuk, S. H. Chavdarov]. – Kyi'v : Rad. shk., 1955. – 616 s.
12. Chernyishev V. Zabytye trudy K. Ushynskogo / V. Chernyishev. – SPb : Senatskaja typografija, 1907. – 36 s.

Марчук Сергей, Чемерис Ирина. Гуманизм, народность и естественность – определяющие принципы педагогической системы К. Д. Ушинского. В статье научно обоснованы основные положения воспитания К. Д. Ушинского – гуманизм, народность, естественность. Выяснены пути их реализации, определены в психолого-педагогических трудах выдающегося педагога. Доказана важность концептуальных положений педагогической системы К. Д. Ушинского в контексте современной образовательной среды, адаптации их к новым потребностям школьной практики современности. Актуальность мнения К. Д. Ушинского, что народ является настоящим защитником родины, успехом ее благ и достижений, носителем высшего человеческого качества – гуманизма.

Ключевые слова: К. Д. Ушинский, гуманизм, народность, естественность, принцип, педагогическая система.

Marchuk Serhii, Chemerys Iryna. Humanism, ethnics and natural responsibility – determining principles of K.D.Ushynskiy's pedagogical system. In the article, the basic theories of K. D. Ushynskiy's educational system – humanism, ethnics, natural correspondence are scientifically approved.

The implementation ways of the principle of humanism in the K. D. Ushynskiy's pedagogy are: the development of humane human characteristics; behavior by the rule: "Do not do to others what you would be upset by"; a humane attitude towards the people around us (namely such an attitude in which we consider ourselves as "we are not higher or lower than other people", to teach the child to worry about the mental state of other people, to put yourself in the place of offended person and feel what he should feel .

The teacher justified the idea of ethnics, the essence of which is reflected in such thoughts of Ushynskiy: people without ethnics – a body without soul; each nation has its own special national system of education, and therefore one nation's borrowing of educational systems from another one is impossible; you can't live on the model of another nation; the language of people is integral and organic their creation.

The substantiation of the principle of natural correspondence in the K. D. Ushynskiy's pedagogy – is the consideration of the natural features of the child's organism, its age-long, individual, and sexual characteristics in the process of education.

The importance of the conceptual theories of K. D. Ushynskiy's pedagogical system is proved in the context of the modern educational environment, their adaptation to the new needs of school practice nowadays. The K. D. Ushynskiy's opinion that the nation is a real defender of the homeland, a success of its benefits and achievements, a bearer of the highest human quality – humanism is important.

Key words: K. D. Ushynskiy, humanism, ethnics, nature correspondence, principle, pedagogical system.

Стаття надійшла до редколегії 17.10.2018 р.

УДК 37.378

Ільдико Орос

Закарпатський угорський інститут ім. Ференца Ракоці II (Берегово, Закарпаття)

СИСТЕМА ОСВІТИ ДОРΟΣЛИХ У КАНАДІ ТА США

Метою статті є коротко схарактеризувати організацію освіти дорослих в англomовних країнах (США, Канада).

Розгорнутий досвід включення програм для навчання дорослого населення Канади свідчить, що базою для їхньої професійної підготовки, перепідготовки й підвищення кваліфікації слугують університети та коледжі відповідно до потреб суспільства. Основними завданнями освіти дорослих у Канаді є: отримання базових знань для подальшого навчання або виходу на ринок праці; підвищення загального рівня грамотності; посилення технологічної грамотності, удосконалення комунікативних навичок.

На сучасному етапі розвитку США виокремлюється три основні типи освіти дорослих такі як: формальна, неформальна та інформальна освіта. «формальна освіта» відбувається, в основному, в освітньому середовищі закладів вищої освіти, здобуття «неформальної освіти» відбувається в різних сферах навчальної діяльності дорослих, «інформальна освіта» супроводжує повсякденне життя та не обов'язково має цілеспрямований характер. Усі ці типи освіти дорослих взаємопов'язані та взаємозумовлені. Система освіти дорослих у США має такі складові: навчальні заклади формальної і неформальної освіти; комітети, ради, коаліції, асоціації з питань освіти дорослих. Провайдерами освіти дорослих у США є університети та коледжі.

Досвід проаналізованих країн, позитивні ідеї можна творчо використовувати в Україні.

Ключові слова: *система освіти, освіта дорослих, Канада, США, професійна підготовка, підвищення загального рівня грамотності.*

Постановка проблеми у загальному вигляді та зв'язок із важливими науковими чи практичними завданнями. За останні роки освіта дорослих у Канаді розвивається під впливом суспільного і науково-технічного процесу, що сприяє підвищенню освітнього потенціалу кожної особистості і створює високопрофесійний потенціал суспільного розвитку [1, с. 98]. Реалізації принципу неперервності в освіті дорослих Канади сприяє поєднанню формальних і неформальних періодів навчальної діяльності. Основними завданнями освіти дорослих у Канаді є: отримання базових знань для подальшого навчання або виходу на ринок праці; підвищення загального рівня грамотності; посилення технологічної грамотності, удосконалення комунікативних навичок [1, с. 102]. Адже низький рівень базових знань і вмій дорослого населення Канади негативно впливає на рівень продуктивності праці